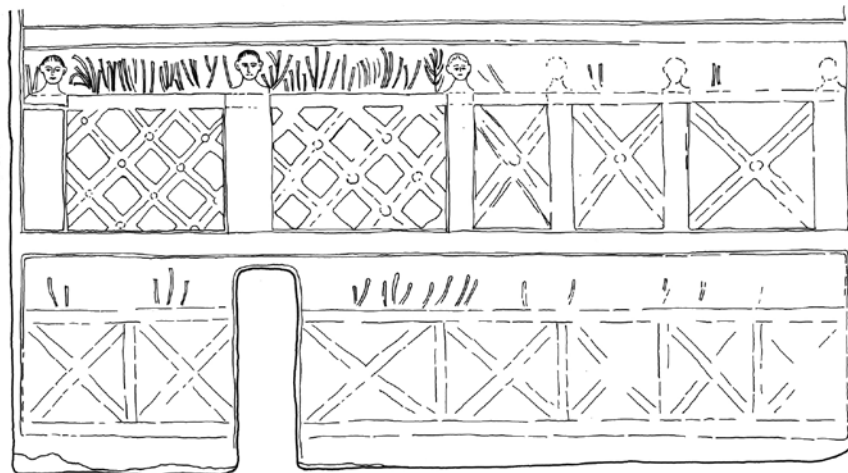

СТЕФАН НЕМАЊА ИЗМЕЂУ
ИСТОКА И ЗАПАДА

STEFAN NEMANJA BETWEEN
EAST AND WEST

Прошло је тринаест година када су се први пут испод крова Универзитета у Нишу окупили угледни византолози, добри познаваоци и Ниша и Византије. Око међународног симпозијума „Ниш и Византија“, окупила нас град Ниш, Епархија нишка и Универзитет у Нишу. Заједно са угледним учесницима, успели смо да профилишемо симпозијум „Ниш и Византија“ као један од еминентних светских скупова византолога, а град Ниш као значајан центар византијске цивилизације, културе и уметности која је чврсто уграђена у темеље савремене европске цивилизације. Захваљујући научним аргументима изложеним на нишком симпозијуму, неразумевање и старе заблуде о Византији полако одлазе у заборав, док су многа културна добра трајно заштићена између корица 12 томова Зборника радова.

Сваке године симпозијум „Ниш и Византија“ подсећа нас на важан догађај или на знамениту личност из наше прошлости или струке. Ове године симпозијум „Ниш и Византија XIII“ је у знаку 900-те годишњице од рођења Стефана Немање, уз подсећање на његов живот и дело које се може одредити негде између истока и запада.

It has been 13 years since the first time when prominent byzantologists, good connoisseurs of both Niš and Byzantium gathered together under the roof of the Niš University. City of Niš, University of Niš and Niš Orthodox Eparchy have brought us together around the international symposium “Niš and Byzantium”.

Thanks to the respected participants we succeeded to grade the symposium „Niš and Byzantium“ as one of the eminent world byzantologists meetings, and the City of Niš as an important center of the Byzantine civilization, culture and art which are firmly embedded in the foundations of contemporary European civilization. Thanks to the scientific arguments presented at the Niš symposium, misunderstanding and old misapprehensions about Byzantium slowly fall into oblivion, while many cultural goods have been permanently preserved between the covers of 12 volumes of the Proceedings.

Every year the symposium “Niš and Byzantium” reminds us of some important historical event or person. This year symposium “Niš and Byzantium XIII” was in the sign of the 900th anniversary of the birth of Stefan

Сл. 1 Епископ нишки проф. др Јован (Пурић)
Fig. 1 Niš Bishop dr Jovan (Purić)

Целог живота Стефан Немања је био разапет између истока и запада, од свог крштења, преко политике до уметности. Град Ниш подсећа на годишњицу рођења Стефана Немање, са намером да се још једном нагласи и укаже на значај Ниша у животу Стефана Немање и повест Србије. Из Ниша, тог старог епископског седишта где су почивале мошти св. Прокопија, византијска култура и уметност зрачи ка западу, и привлачи Стефана Немању.

Сину Немањиним, св. Сави, није промакао, не само географско-политички положај државе, већ и стање креативног духа српског народа, који се огледа у спознаји да смо Запад за Исток и Исток за Запад. То сусретање Истока и Запада, јесте основно обележје уметности Немањиног доба у којој је православље било изнад свега.

Учени Византинци с краја XII века у Немањи виде опасног и поноситог вођу, човека изванредне снаге и лепоте. Тако, на позив византијског цара Манојла Комнина 1163.г., Стефан Немања, тада младић, долази у Ниш да би се сусрео са царем. Цар се одушевио, како бележи хроничар:

Nemanja, with the reminiscence of his life and deed that could be divided somewhere between East and West.

Whole life Stefan Nemanja was torn between East and West, from his christening, over politics to art. City of Nš recalls the anniversary of Stefan Nemanja birth, with the intention to highlight and emphasize once again the importance of Niš in the life of Stefan Nemanja and the history of Serbia. From Niš, the old episcopal seat where the relics of St. Procopius rested, Byzantine culture and art radiate to the west and attract Stefan Nemanja.

Nemanja's son, St. Sava, noticed well not only geographical and political position of the country, but also the state of the creative spirit of the Serbian people, which is reflected in the fact that we are the West to the East and the East to the West. This encounter between the East and the West, is the main characteristic of art in the age of Nemanja in which Orthodoxy was above all.

Erudite Byzantines at the end of XII century see in Nemanja a dangerous and proud leader, a man of extreme power and beauty. Thus, upon the invitation of the Byzantine Emperor

Сл. 2 Градоначелник проф. др Зоран Перишић
Fig. 2 Mayor of Niš Zoran Perišić, MD, PhD

„младићевом мудрошћу“, те Немању дарива угледним државним византијским достојанством под именом „Царски сан“. Да ли је само случајност то што византијски цар награђује Немању достојанством са именом „Царски сан“, и то баш у родном граду св. цара Константина?

Немањино освајање славног града Ниша, византијског Нисоса, 1185. године, значило је и његово потпуно разарање. Ипак, Немања се добро потрудио да обнови Нисос, са намером да у њега пресели своју престоницу. Осим изградње цркве Св. Пантелејмона, већ 1188. године, путописац (Wilhelmus Tyrensis) бележи да је: „*Ниш утврђен град са јаким зидинама и кулама, да обилује великим бројем грађана за које се*

Manojlo Comnenus in 1163, Stefan Nemanja, then a young man, came to Niš in order to meet with the emperor. The Emperor was delighted by „the young man’s wisdom“, as noted by the chronicler, so he granted Nemanja with prominent Byzantine state dignity award under the name „Imperial Dream“. Is it just a coincidence that the Byzantine emperor awarded Nemanja a dignity with the name „Imperial Dream“, and that exactly in the birthplace of Emperor Constantine?

Nemanja’s conquest of the famous city of Niš, Byzantine Nisos, in 1185, meant also a total destruction of the city. However, Nemanja had worked hard to rebuild Nisos, with the intention to move his capital into it. Besides the construction of the St. Panteleimon church, already in 1188, the travel

Сл. 3 др Срђан Пириватрић
Fig. 3 Srdan Pirivatrić, PhD

сматрало да војничком вештином и снагом духа и тела предњаче осталим у тој покрајини.“

Пред почетак трећег крсташког рата, Немања се сусреће у Нишу са Фридрихом I Барбаросом, било је то 1189. године. Град Ниш је 800-ту годишњицу потписивања споразума обележио спомен обележјем испред зграде Универзитета у Нишу.

Тог непокоривог борца против византијске власти, неодољиво је привлачила византијска култура и уметност. Чинећи богоугодна дела, Немања обнавља и дарива значајне цркве широм византијског царства. Неочекивано обнавља у Нишу, до овог тренутка непознат манастир Св. Пантелејмона. Изградњу цркве Св. Пантелејмона насупрот угледне и старе епископске цркве Св. Прокочија са моштима знаменитог великомученика, открива намеру Немање да конкурише грчким епископима и склони у страну Охридску архиепископију. Изградњу цркве Св. Пантелејмона у Нишу, треба посматрати као један од првих корака Србије ка државној и црквеној самосталности.

writer (Wilhelmus Tyrensis) notes this: *„Niš is a fortified city with strong walls and towers, abounding with large number of citizens considered to excel at military skills and mind and body strength in the province.“*

Before the start of the third crusade, Nemanja meets with Frederick I Barbarossa in Niš, it was in 1189. City of Niš marked the 800-th anniversary of this event by erecting the memorial in front of the University of Niš building.

This indomitable fighter against the Byzantine rule was irresistibly attracted to Byzantine culture and art. Making God-pleasing deeds, Nemanja restores and donates significant churches throughout the Byzantine Empire. Unexpectedly he renews, at that moment, unknown monastery St. Panteleimon in Nis. The construction of the church St. Panteleimon opposite the respectable and old Episcopal church St. Procopius with the relics of the famous martyr, reveals Nemanja's intention to compete with the Greek bishops and to put aside the Ohrid Archbishopric. The construction of St. Panteleimon church in Niš should

Сл. 4 Додела књиге захвалности, Проф. др Миодраг Марковић (Београд)
Fig. 4 Awarding the Book of Gratitude, prof. dr Miodrag Marković (Belgrade)

Видели смо да Нишлије имају посебно право и обавезу да чувају сећање на Стефана Немању, баш као њихови стари који капелу на јужној галерији нишке Саборне цркве посветише св. Симеону Мироточивом.

Симпозијум траје и опстаје свих ових година уз благослов његове светости Патријарха српског Господина Иринеја. И ове године је тако захваљујући преосвећеном Епискупу нишком Господину др Јовану. Симпозијум „Ниш и Византија XIII“ започео је рад са Благословом Његовог Преосвештенства Епископа нишког Господина др Јована. Свечаност отварања симпозијума настављена је речима добродошлице градоначелника проф. др Зорана Перишића. Испред Универзитета присутне је поздравио проректор проф. др Добрица Живковић. Симпозијум је отворио др Срђан Пириватрић (Београд). Зборник радова Ниш и Византија XII представила је др Јасмина Ћирић (Београд).

be regarded as one of the first steps towards the Serbian state and church autonomy.

We have seen that Nis citizens have the special right and duty to keep the memory of Stefan Nemanja, just like their ancestors did by dedicating one chapel on the south gallery of Nis Cathedral to St. Simeon Mirotočivi.

The symposium runs and it has survived all these years with the blessing of His Holiness Serbian Patriarch Mr. Irinej. And this year also thanks to Niš Bishop Dr. Jovan. The symposium „Niš and Byzantium XIII“ began its work with the blessing of Niš Bishop Dr. Jovan. The opening ceremony continued with welcome word by Mayor of Niš, Mr. Zoran Perišić. On behalf of the University rector prof. Dobrica Živković greeted the present guests and participants. The symposium was opened by Dr. Srdjan Pirivatrić (Belgrade). The Proceedings of Niš and Byzantium XII was presented by Jasmina Ćirić (Belgrade).

Уз обележавање годишњице Миланаског едикта, као знак захвалности за учешће, преданост и оданост симпозијуму „Ниш и Византија“ и за допринос промоцији културно - историјског наслеђа града Ниша, додељена је истакнутим учесницима књига „Константинов град – старохришћански Ниш“ (аутор М. Ракоција).

Много већи градови не успевају оно што је Ниш постигао за ових 13 година. Свега тога не би било да није учесника који су више него предани симпозијуму „Ниш и Византија“. Њихова сарадња, помоћ, савети, били су пресудни за опстанак нишког научног скупа. Књигу је свечано уручио градоначелника града Ниша проф. др Зоран Перишић следећим учесницима: др Аријадна Воронова (Москва), Проф. др Драган Војвовић (Београд), Prof. dr Graham Jones (Oxford), Dr Ioannis Sisiou (Kastoria, Грчка), Проф. др Миодраг Марковић (Београд), Prof. dr Ruth Kolarik (Colorado Springs, САД), Академик проф. Др Вера Битракова Грозданова (Скопље), Проф. др Елизабета Димитрова (Скопље), др Ивана Поповић (Београд), Prof. dr Carolyn Snively (Gettysburg, САД).

И поред свега, град Ниш је скупио снаге и позвао 40 учесника и то из: из Велике Британије, Републике Српске, Италије, Русије, Мађарске, Албаније, Бугарске, Македоније, Грчке, Пољске, Француске, Румуније, Хрватске, Шпаније и Србије. Тринаести симпозијум „Ниш и Византија“ завршен је свечаним пријемом у председништву града од стране градског већника Срђана Алексића. По устаљеном обичају учесници симпозијума су у присуству медија изнели своје мишљење о значају конгреса и указали на његов ме-

Marking the anniversary of the Edict of Milan, as a sign of appreciation for taking part at the symposium, for commitment and loyalty to the symposium „Niš and Byzantium“ and for the contribution to the promotion of cultural and historical heritage of the city of Niš, the distinguished participants were rewarded with the book „Constantine’s city – Early Christian Niš“ (by M. Rakocija). The book was officially handed over by the Mayor of Niš to the following participants: Dr. Ariadna Voronova (Moscow), Dragan Vojvodić, PhD (Belgrade), Graham Jones, PhD (Oxford), Dr Ioannis Sisiou (Kastoria), Miodrag Marković, PhD (Belgrade), Ruth Kolarik, PhD (Colorado Springs, USA), Academician Prof. Dr Vera Bitrakova Grozdanova (Skopje), Elizabeta Dimitrova, PhD (Skopje), Dr Ivana Popovic (Belgrade), Carolyn Snively, PhD (Gettysburg, USA).

Much larger cities couldn't make what Niš has achieved in the past 13 years. All of that wouldn't be possible if there weren't the participants who were more than committed to the symposium „Niš and Byzantium“. Their cooperation, assistance, advice were crucial to survival of the Niš scientific meeting.

The City of Niš put in efforts and invited 40 participants from the country and abroad (Great Britain, Republic of Srpska, Italy, Russia, Hungary, Albania, Bulgaria, Macedonia, Greece, Poland, France, Romania, Croatia, Spain and Serbia). The thirteenth symposium „Niš and Byzantium“ ended with the reception at the City Hall hosted by Niš City Councilor Srdjan Aleksić. As usual, in the presence of local and national media the participants evaluated this year symposium saying about their impressions and opinion on

Сл. 5 Учесници симпозијума Ниш и Византија XIII
Fig. 5 Niš and Byzantium XIII symposium participants

Сл. 6 Обилазак Базилике мученика у Нишу, др Грејем Џонс, др Светла Петрова,
др Миша Ракоција
Fig. 6 Visit to Martyrium basilica in Niš: Graham Jones, PhD (Oxford), Svetla Petrova,
PhD (Sofia), Miša Rakocija, PhD (Niš)

ђународни углед. На самом крају уприличен је обилазак спомничког наслеђа града Ниша.

Симпозијум „НишиВизантија“ је препознатљив знак града Ниша и неодвојив од његовог имена. Пред

the importance of the symposium and pointing out its international reputation. At the very end a visit tour of Niš was arranged.

The symposium „Niš and Byzantium“ is a recognizable symbol of

нама је још доста труда и залагања да симпозијум „Ниш и Византија“ очувамо за будућа поколења а у славу града Ниша, Србије и очувања тековина византијске духовности, цивилизације, културе и уметности.

др Миша Ракоција

the city of Nis and inseparable from its name. There is still a lot of hard work and commitment to the symposium „Niš and Byzantium“ in order to keep it for future generations and for the glory of the city of Nis, Serbia, and to preserve the achievements of Byzantine spirituality, civilization, culture and arts.

Miša Rakocija, PhD